

Kansliavdelningen

SOCIALTJÄNSTFÖRVALTNINGEN

Handläggare: Nina Ström
Tfn: 08-508 25 014

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2007-02-05

SOCIALTJÄNSTNÄMNDEN
2007-02-15
DNR 402-0628/2006

Till
Socialtjänstnämnden

Ny inriktning i arbetet mot hemlöshet

svar på uppdrag från social- och arbetsmarknadsroteln
(1 bilaga)

Förslag till beslut

Socialtjänstnämnden beslutar att godkänna detta tjänsteutlåtande som svar på socialborgarrådets uppdrag.

Dag Helin

Eddie Friberg

Bakgrund

Den 21 december fick förvaltningen uppdraget ”Ny inriktning i arbetet mot hemlöshet”. Uppdraget anmäldes därefter vid nämndens sammanträde 2007-01-26. Uppdraget innebär att förvaltningen inom de kommande månaderna ska återkomma till nämnden med förslag på åtgärder kring tre prioriterade områden.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom kansliavdelningen i samverkan med staben och individorienterade verksamheter. Kontakter har även tagits med Stockholms stads bostadsförmedling. Detta tjänsteutlåtande ger en kortfattad redogörelse över nuvarande arbete för hemlösa i staden enligt de tre prioriterade områdena. Förvaltningen avser att senast vid nämndens sammanträde i maj återkomma med konkreta arbetsplaner inom dessa områden.

Uppdraget i sammanfattning

De tre prioriterade områdena är:

- *Insatser för att hjälpa de hemlösa barn och ungdomar som helt eller periodvis bor utanför hemmet på grund av svåra problem i hemmiljön.*
- *Individuellt riktad stöd till dem som ständigt återkommer till härbärgen, så att dessa i högre omfattning:
 - *erbjuds rätt personligt stöd vid rätt tillfälle och kan ta sig vidare och ut ur sin situation**

- *kan hjälpas ur sitt missbruk eller få psykiatrisk vård och påbörja resan tillbaka mot ett eget boende*
- *Öka tillgången till tränings- och försökslägenheter för de hemlösa som är på väg mot egen bostad*

Beskrivning av nuläge

Insatser för hemlösa barn och ungdomar

Socialborgarrådet lyfter fram en mycket angelägen fråga, om barn och ungdomar som rymmer hemifrån eller från institution samt är drabbade av trafficking. Som socialborgarrådet nämner är de inte hemlösa i samma mening som vuxna. Det är barn som har ett hem, men där de inte kan eller vill vara. Det är barn som rymt från familjehem eller institution. Det är barn som fallit offer för internationell trafficking, dvs. människohandel.

De flesta utsatta barn och ungdomar får stöd genom det arbete som socialtjänsten utför, både inom de olika stadsdelsförvaltningarna och genom förvaltningens Maria ungdomsenhet. Det finns ett skyddsnet enligt svensk lagstiftning. Detta skydd kan vidareutvecklas och förbättras genom exempelvis bättre samverkan mellan myndigheter.

Enligt den statistik som förvaltningens Maria ungdomsenhet har över 2006, visar det sig att det är ett vanligt problem att ungdomar avviker från hemmet eller från institution. Av de 158 ungdomar som ungdomsjouren hade uppdrag att hjälpa och som också avslutats under 2006, hade 82 % (129 ungdomar) problematiken att de då och då avvek från hemmet eller från en institution. Av de 129 avvikna ungdomarna har 26 avvikit från SiS-institutioner. Antalet avvikna flickor är 97. Av ungdomsjourens 158 avslutade ärenden tillhörde 44 % Stockholms stad.

Att ungdomar är avvikna under kortare eller längre perioder innebär att den unge utsätts för stora risker. Därför satsar ungdomsjouren mycket tid och resurser på att finna de ungdomar som är på rymmen. I samarbete med polis har ungdomsjouren lyckats återfinna fler ungdomar än tidigare år. Medarbetarna på ungdomsjouren upplever dock ofta att de är ensamma aktörer i sökandet efter ungdomarna.

Ungdomsjouren samarbetar med olika aktörer, inte bara polis utan också föräldrar, ordinarie socialtjänst, skola samt ideella organisationer. I projektet "Mumin", samverkar Maria ungdom med polis för att utveckla snabbare ingripanden/insatser när ungdomar gör sig skyldiga till brott. Socialtjänsten har i detta arbete kommit i kontakt med många ungdomar i riskzonen som de annars aldrig skulle fått kontakt med.

Ett annat komplicerat problem är ungdomar som är utsatta för trafficking. Dessa ungdomar hålls/håller sig undan, och kan vara svåra att nå. Statistik från Maria ungdom för 2006 visar att gruppen ungdomar med oklar identitet som begår brott har ökat kraftigt. För flera av dessa ungdomar finns farhågor att de

kan vara utsatta för människohandel. Under 2006 kom 71 ärenden till ungdomsjourens kännedom, en ökning med 41 ärenden sedan 2005. Av de 71 ungdomarna har det visat sig, efter kontroll av ålder, att 23 är barn under 18 år. De flesta är romer och kommer från Rumänien och Moldavien. Ungdomsjouren har i samarbete med socialjouren haft möjlighet att följa upp 16 ärenden. I sju av dessa fall har beslut enligt LVU §6 fattats.

Ett annat problem som har uppmärksammats är de unga vuxna som är för gamla för barn- och ungdomsverksamheten men för unga för de verksamheter som finns för äldre mer utslagna hemlösa.

I arbetet med att förbättra för utsatta barn och ungdomar behöver fokus riktas även mot det förebyggande arbetet. Därför är det viktigt att det finns tillräckligt med verksamheter för barn och ungdomar där det alltid finns vuxna tillgängliga som stöd. Andra satsningar som visat sig ge goda resultat är föräldrautbildningar, t.ex. Komet, som stärker föräldrar som har problem i relationen till sina barn.

De frågor som socialborgarrådet lyfter fram är mycket angelägna och förvaltningen avser att återkomma till nämnden med ett åtgärdsprogram för den samlade socialtjänsten i staden.

Individuellt riktad stöd till de som ständigt återkommer till härbärgen

Socialtjänstförvaltningen har ett omfattande åtagande för stadens hemlösa, tillsammans med stadsdelsförvaltningarna. Under framförallt 2000-talet har många olika satsningar gjorts för hemlösa, bland annat olika slags boendeformer, uppsökande arbete, personliga ombud, metodutveckling m.m. Trots detta finns ett återkommande problem, som borgarrådet framhåller i skrivelsen, nämligen hemlösa som år efter år återkommer till stadens akutboenden. Nedan följer en beskrivning av vad som idag görs för denna grupp hemlösa.

På enheten för hemlösa arbetar socialarbetarna aktivt med de hemlösa som regelbundet bor på härbärgen. Arbetet ser lite olika ut beroende på om klienterna är nya eller om de redan har kontakt med enheten. När det gäller de nya handlar det mycket om att bygga upp en god relation, motivera samt kartlägga personens liv genom i första hand en metod som kallas ASI. Denna metod går ut på att kartlägga sju olika livsområden hos klienten för att därefter kunna utarbeta en genomtänkt och realistisk handlingsplan. Denna plan följs sedan upp minst en gång per år. En del av insatserna är att finna en så bra boendeform som möjligt utifrån individens behov och möjligheter. För ”gamla” klienter kan det handla om att se till att klara upp återfall så snabbt som möjligt. Enheten arbetar också mycket med utveckling av motivationsarbetet, för att förbättra det individuella stödet.

Om en person t ex bor på ett drogfritt boende och får ett återfall och därmed sover på ett härbärke, tar personens socialsekreterare kontakt med denne så

snart som möjligt för att försöka stoppa härbärgesboendet. Tillsammans ser man till att tidigare planerat boende kan fortsätta eller att annat lämpligare kan börja. Därutöver rapporterar enhetens uppsökare varje vecka vilka av enhetens klienter som bor på härbärke, och eventuella åtgärder kan direkt sättas in. En central del i arbetet är att ha regelbunden kontakt med klienten, och att tidigt fånga upp återfall till härbärke. Enheten anser att en god samverkan med härbärgena är nödvändig för att lyckas i detta arbete, vilket de också anser sig ha.

Andra arbets sätt som minskar riskerna för återfall och misslyckanden är till exempel återfallsprevention individuellt eller i grupp. Vidare finns "Skyddsnätet" som ordnar aktiviteter på fritiden, ett sätt att öka antalet dagar med positiva upplevelser och minska antal dagar i missbruk. Enheten arbetar också för att klienterna ska kunna komma tillbaka i yrkeslivet. Detta sker bland annat i samverkan med förvaltningens verksamheter Start och Krami.

Enheten för hemlösa öppnar inom kort en beroendemottagning tillsammans med beroendevården. Verksamheten sker i projektform och finansieras av medel från länsstyrelsen. Liknande mottagningar finns på flera håll i staden, där samverkan sker mellan stadsdelsförvaltningar och beroendevården. Genom denna samverkan mellan staden och landstingets beroendevård öppnas nya möjligheter till bättre individuellt stöd till hemlösa missbrukare.

Förutom det socialtjänstarbete som bedrivs på enheten för hemlösa, som kort beskrivs ovan, och på stadsdelsförvaltningarna, har ett antal projekt fokuserat på ett förstärkt motiverande arbete med de hemlösa på härbärgena. Detta är särskilt betydelsefullt då många hemlösa på härbärke inte själva tar kontakt med socialtjänsten. Därför är det viktigt att socialtjänsten via uppsökare finns på plats på härbärgena för att där kunna länka klienterna till det ordinära hjälpsystemet. Det goda samarbetet förvaltningen har med frivilligorganisationer och privata entreprenörer är också en förutsättning för att lyckas i arbetet.

Erfarenheterna från det tidigare sk TÖG-projektet (flexibel fältförlagd biståndsbedömning på härbärgen) visade att när uppsökare i högre grad än tidigare arbetade på plats på härbärgena, lyckades det sociala arbetet bättre. Ett 40-tal personer på härbärgena, i första hand långliggare, har utifrån detta arbets sätt gått vidare till annan insats under projektiden. En annan viktig erfarenhet i projektet var att de medverkande stadsdelsförvaltningarna var mycket positiva till arbets sättet och resultaten det gav.

TÖG-projektet utmynnade under hösten 2006 i det nu pågående härbärgesteamet, där uppsökare från staden och landstinget gemensamt arbetar aktivt med ett 20-tal långliggare. Personerna motiveras till andra mer långsiktiga boendelösningar samt även till annat stöd. Flera har redan fått andra insatser. Det är mycket positivt att även landstingets uppsökare, med sin psykiatrikompetens, deltar i arbetet. Tack vare de olika projekten har

metodutveckling kunnat ske, till fördel för det individuella sociala arbetet. Härbärgesteamet har fått ytterligare medel att fortsätta sin verksamhet under 2007. För att vidareutveckla detta tvärkompetenta team och vårdkedjan från härbärg till vård och behandling, har medel sökts hos länsstyrelsen för att genomföra en utbildning i case management. Utbildningen kommer att genomföras under 24 dagar detta år.

För psykiskt funktionshindrade hemlösa finns fortfarande ett behov av förbättrad samverkan mellan staden och landstinget.

Det är angeläget att förvaltningen uppmärksammar de erfarenheter som det nuvarande härbärgesteamet får för att ytterligare kunna stärka arbetet. En annan viktig fråga: Hur kan de goda erfarenheterna från TÖG-projektet, där stadsdelsförvaltningarna deltog aktivt, kunna fortsätta? Förvaltningen avser att återkomma till nämnden under våren med en rapport från härbärgesteamets arbete och med eventuella förslag på förstärkta insatser.

Öka tillgången till försök- och träningslägenheter

En god tillgång på försöks- och träningslägenheter är av stor betydelse för de hemlösa. När en hemlös har kommit så långt i sin rehabilitering att en egen lägenhet kan bli möjlig, bör denne inte hindras av att det är brist på lägenheter av detta slag.

Utvecklingen av förmedlade försöks- och träningslägenheter sedan 1999:

År 1999	256
År 2000	190
År 2001	138
År 2002	158
År 2003	236
År 2004	284
År 2005	263
År 2006	250

För år 2007 har Stockholms stads bostadsförmedling målet 300 förmedlade lägenheter.

I dagsläget råder en viss brist på försöks- och träningslägenheter. Det är till exempel svårt att få fram tillräckligt med lägenheter inom vissa stadsdelsförvaltningar, framförallt i innerstaden och i närförorter. Ur ett behandlingsperspektiv är det viktigt att få tillgång till lägenheter i närområdet. Särskilt gäller detta för personer med psykiska funktionshinder, som kan ha svårt att förändra invanda rutiner. Många av dessa klienter har också svårigheter att åka tunnelbana och buss. Eftersom den förvaltning som placerat en person i försöks- eller träningslägenhet har ansvar för samtliga insatser som han/hon behöver så länge boendet pågår, kan möjligheten till nödvändiga stöd- och behandlingsinsatser försvåras om det geografiska avståndet mellan bostaden och den förvaltning personen tillhör är stort. Boendestödet är oerhört

viktigt och behövs för att boendet ska lyckas. Ibland ges också stöd efter att personen har tagit över kontraktet.

En viktig fråga är hur tillgången på försöks- och träningslägenheter framgent ska kunna upprätthållas. Det finns, enligt bostadsförmedlingen, inga formella hinder att öka antalet förturslägenheter och antalet försöks- och träningslägenheter. Men problemet idag är att urvalet av lägenheter har blivit sämre. Det är svårare att få bra lägenheter till en vettig hyra.

Bostadsförmedlingen anser att de kommunala bostadsföretagen idag ställer högre krav vid fördelningen av denna typ av lägenheter. Detta trots att många klienter faktiskt visar att de kan klara ett eget boende.

Utvecklingen av antalet förmedlade förturslägenheter ser ut så här:

År 1999	1 032
År 2000	840
År 2001	602
År 2002	527
År 2003	528
År 2004	481
År 2005	421
År 2006	448

Stadens riktlinjer för försöks- och träningslägenheter har tagits fram tillsammans med bostadsförmedlingen och företrädare för bostadsbolagen och antogs av kommunstyrelsen 2002-02-20. Enligt riktlinjerna är försöks- och träningslägenheter ”en resurs för personer med missbruks-, psykiska eller andra liknande problem som behöver stöd från socialtjänsten för att erhålla, klara och behålla ett eget boende”. Bistånd till träningslägenhet ges enligt 4 kap 1 § SoL och till försökslägenhet enligt 4 kap 2 § SoL.

Målgruppen för denna insats har successivt utökats. I bostadsförmedlingens broschyr om försöks- och träningslägenheter anges följande målgrupper:

- missbrukare som gått igenom behandling
- personer med psykiska funktionshinder som går i behandling
- tillfälligt boende för hotade eller misshandlade personer (journlägenhet)
- ungdomar efter omfattande stöd- och behandlingsinsatser (träninglägenhet)
- övriga ärenden där bostaden ingår i ett omfattande socialt behandlingsarbete
- personer som fått avslag på ansökan om förtur

Behöver gränsdragningen mellan de som får förturslägenhet och de som får försöks- och träningslägenhet vara tydligare?

Bostadsförmedlingen efterfrågar att stadens riktlinjer blir tydligare, till exempel gällande krav på drogfrihet. Vidare önskar Bostadsförmedlingen också bättre rutiner mellan socialtjänsten och psykiatrin. Socialtjänsten är

ansvarig för placeringen, men i de fall psykiatrin är inkopplad behövs en bra kommunikation myndigheterna emellan.

Förvaltningen ordnar regelbundet seminarier för stadsdelsförvaltningarna och enheten för hemlösa om boendefrågor och särskilt försöks- och träningslägenheter. Vid dessa tillfällen deltar också bostadsförmedlingen och andra berörda aktörer. Det senaste seminariet hölls i oktober 2006 och innehöll en genomgång av hyreslagstiftning, information från hyresnämnden, bostadsförmedlingen m.m. Under 2006 skapades ett nätverk för boendesamordnare vid stadsdelsförvaltningarna och enheten för hemlösa. Dessa fungerar också som kontaktpersoner gentemot bostadsförmedlingen. Nätverket träffas några gånger per termin tillsammans med bostadsförmedlingens ansvariga. Erfarenheterna från dessa möten är att det finns stora behov av att diskutera arbetssätt, gemensamma rutiner och att föra en regelbunden dialog med bostadsförmedlingen.

Förvaltningens synpunkter

Som framgår av vad som inledningsvis beskrivs genomförs en rad aktiviteter för de hemlösa i staden. Det finns dock en hel del som kan vidareutvecklas, i enlighet med vad socialborggarådet beskriver i sitt uppdrag. Förvaltningen planerar att återkomma med konkreta arbetsplaner till nämnden senast i maj i följande frågor:

- Förslag på förstärkta åtgärder för barn och ungdomar som avviker samt för barn utsatta för människohandel.
- Rapport från förvaltningens härbärgesteam, hur det fortsatta arbetet med långliggarna på härbärgena ska kunna förstärkas.
- Frågor som berör hanteringen av försöks- och träningslägenheter .

Bilaga

”Ny inriktning i arbetet mot hemlöshet” - förvaltningsuppdrag från social- och arbetsmarknadsroteln